

שבת – חינוך לשוני כיצד משכנעים טוב יותר?

הזיקה בין נושא היחידה של חינוך לשוני ליחידת התכנים ורציונל היחידה

"**אקראת לשבת עונג**" (ישעיה פרק נ"ח, פסוק י"ג)
יחידת התכנים המוקדשת ליום השבת התמקדה במנוחת השבת ובעונג השבת.

ביחידה זו, התלמידים יעזרו לאהוד הבלש לשכנע שניים מחבריו להתארח אצלו לשבת תוך כדי הבלטה של טענות המתאימות לכל אחד מהם. חבריו של אהוד שונים זה מזה, ולכן יהיה עליו להשתמש בטיעונים שונים לכל אחד מהם. בנוסף לעניין הלשוני המודגש כאן (החשיבות של התאמת הטיעון לאדם) מודגש כאן ערך הפלורליזם: כל אחד ועונג השבת שלו.

הזיקה בין נושא יחידה זו לתכנית הלימודים בחינוך לשוני

"**הטקסטים למטרות טיעון ושכנוע כוללים תהליכים של הבניית שיח בדרכים לוגיות ורגשיות כדי להתדיין עם הזולת ולשכנעו.** בשיחות היומיומיות, במדע ובתקשורת, אנשים מרבים להציג עמדות ולבנות טענות כדי לשכנע את הזולת. השיח הטיעוני מופיע בוויכוחים יומיומיים, בדיון הפוליטי, במאמרי עמדה בעיתון, בסוגיות תלמודיות, בפרסומות, במאמרים מדעיים, בכתיבת בקשה ועוד. (תכנית הלימודים בחינוך לשוני, משרד החינוך תשס"ג, עמ' 35)

ביחידה זו, נביא את התלמידים להכרה בשונות בין הצרכים והרצונות של נמעני הטקסט (דבור או כתוב) המבקש לשכנע וכן לצורך להתאימו מבחינה רטורית לצרכים אלו. התלמידים יעסקו במרכיבי התוכן של הטקסטים ויזהו את הרעיונות העיקריים בהם (הישג מס' 6) וכן יחשפו את האמצעים הרטוריים והלוגיים לטיעון ושכנוע (שם, עמ' 39, 41).

מהלך ההוראה ונקודות להעמקה

חלק א: העיקרון – להתאים את הטיעונים לקהל היעד

להלן פעילות המהווה מבוא לנושא הנלמד:
לאהוד מטרה אחת: לשכנע את שני ידידיו (זה אחר זה) להתארח אצלו בשבת. כדי להשיג מטרה זו עליו להשתמש בטיעונים שונים לכל אחד מידידיו כיוון שהללו שונים זה מזה. במידה מסוימת, אפשר להשוות את מלאכתו של אהוד לזו של פרסומאי המתאים את הפרסומת למוצר שהוא רוצה למכור לקהל היעד שלו.

ניתן לבקש מהתלמידים לדמיין פרסומת לממתק האהוב עליהם הפונה לילדים (ושתדגיש למשל כמה הממתק טעים) לעומת פרסומת לאותו ממתק הפונה להורי הילדים המדגיש לא רק שהממתק טעים אלא גם שהוא בריא. ניתן לעזור לתלמידים ברישום סיסמאות על הלוח ולבקש מהם למיין אותם בין פרסומות לילדים ופרסומות להורים (זיהוי הנמענים עפ"י דרכי העיצוב והאמצעים הלשוניים שנועדו לשכנע). לדוגמא, הרשימה למטה מותאמת לזופלים בטעם שוקולד. עליכם, כמובן, להתאים את הסיסמאות לממתק שנבחר בכיתה! ומה עשוי רכיבים בריאים וטבעיים וגם אהוב על הילדים? (שם הממתק) כמובן! (שם הממתק) גם זול וגם מביא חיוך על פני הילדים! שוקולד ואגוזים! המממ! זה (שם הממתק)! כולם אוכלים (שם הממתק) כי זה פשוט טעים! לאחר המיון, רצוי לבקש מהתלמידים להבהיר מה הינחה אותם במיון.

חלק ב: יישום – לבחור את הטעונונים על פי מאפייני הנמען.

1 לשכנע את סבתא קלרה

קריאה של דברי הבלש

דברי הבלש מציגים את הרקע ליחידה של חינוך לשוני: רצונו של אהוד הבלש לשכנע את סבתא קלרה להתארח אצלו בשבת.

חזרה כללית על מנהגי השבת המענגים, ההופכים אותה ליום מיוחד. (משימה 1)

- ניתן להיעזר בהתייחסות לתענוגות השבת הן בימי חז"ל הן בימינו. בעמי 98-99 בחוברת נזכרים בין היתר הרחצה לקראת השבת, סעודות משפחתיות בהן מוגשים מאכלים טעימים ומיוחדים, לבוש נאה, בילוי משותף עם משפחה וחברים, אווירה מיוחדת הנוצרת בין השאר מנרות השבת ושירת תפילות זמירות.

- חזרה כללית זו על הטעונונים האפשריים מהווה

שלב מקדים לבחירת הטעונונים הספציפיים שיוצגו בפני סבתא קלרה: מומלץ לשאול ולבקש נימוק, איזה תענוג מתענוגות השבת עשוי לשכנע את הסבתא.

הכרת האפיונים של הנמענת, סבתא קלרה:

הקטעים בעמ' 105, מתארים את סבתא קלרה. למידת העובדות על הרגליה ואפיוניה של סבתא קלרה היא השלב השני לבחירת הטיעונים.

התלמידים מתבקשים לרשום טיעונים שישכנעו את סבתא קלרה לבלות את השבת עם אהוד (משימה 2). חשוב לציין כי על התלמידים לבחור אך ורק בטיעונים הקשורים לשבת. להלן תשובות אפשריות אחדות:

- בשבת אוכלים אוכל טעים שהוכן כבר מערב שבת (סבתא קלרה נהנית מאוכל טוב ולא תמיד רוצה לבשל (ראו את הקטע הירוק בעמ' 105). אצל אהוד היא תמצא אוכל טעים שהוכן לפני שבת).
- בשבת יש זמן לפגוש חברים, וסבתא קלרה חברותית. (ראו את הקטע הכחול, שם).
- הבלש אינו עובד ביום שבת, ולכן הוא יהיה פנוי לבלות יותר זמן עם סבתא קלרה. הם יוכלו לטייל ולשיר ביחד, כפי שנהנו לעשות בעבר. (ראו את הקטע הורוד, שם).
- נהוג לשיר זמירות סביב סעודות השבת וסבתא אוהבת לשיר (ראו את הקטע הורוד, שם).
- בשבת יש זמן לבלות גם לבד וגם ביחד (ראו את הקטעים הכתומים, שם).

השוואה בין שיחת טלפון למכתב (שאלת מחשבה בעמ' 106).

כדאי להתייחס להבדלים שבין שיח דבור לטקסט כתוב.

- בין היתרונות של שיחת טלפון נמנה: את האפשרות להתייחס לטיעונים שעלולה סבתא קלרה להעלות ועליהם אהוד לא חשב, את העוצמה של השיחה והמיידיות שבה, יש סיכוי שסבתא קלרה תחוש בהתרגשותו של אהוד, "תידבק" ממנה ותשתכנע.
- בין היתרונות של מכתב נמנה: מכתב אינו נכתב בלחץ וניתן להגיע לניסוח מדויק יותר, המשקף טוב יותר את מה שבאמת רוצים להגיד. מכתב נותן לנמען זמן להגיב והנמען אינו חש בלחץ אשר יכול להרתיע אותו.

2 לשכנע את אלישע

קריאת המכתב לאלישע (עמ' 107 בחוברת)

לאחר הקריאה, יבדקו התלמידים מהם הטיעונים בהם משתמש אהוד כדי לשכנע את אלישע שיבלה איתו את השבת (חשיפת התחבולות הרטוריות של המוען). (משימה 3) מכיוון שהאפיונים של אלישע שונים מאלה של סבתא קלרה, חלק מהטיעונים בהם יבחר אהוד יהיו שונים.

- אנו מבינים מהמכתב שאלישע אדם סקרן. אהוד אומר לו שברצונו לספר לו על החקירות המעניינות שבהן הוא עוסק. אלישע אוהב לשיר. אהוד מנסה לפתות אותו בכך

שהוא מזכיר את בית הכנסת החדש שהוא גילה בשכונה, שם שרים את התפילות במנגינות יפות מאוד.

- אהוד גם מזכיר לאלישע את השבתות הרבות שבילו יחד בעבר.
- רצוי לציין כי אהוד לא יכול להשתמש בטיעון מעין זה לסבתא קלרה, שכן הם אף פעם לא בילו שבת ביחד –ראו את הקטע הכתום הכהה בעמ' 105).
- כמו בפנייה לסבתא קלרה, אהוד מזכיר כי לאלישע יהיה פנאי להיות גם לבד.
- עוד ניתן לדון בהצעה לצרף תמונה של שניהם שצולמה בהבדלה. (אולי זה היה עוזר לאהוד לעורר באלישע חשק להתארח אצלו בשבת). בנקודה זו, ניתן לדבר על העוצמה של אמצעים חזותיים.
- המילים בסוף המכתב מביעות קריאה נרגשת לאלישע: "אני מחכה לתשובה שלך בקצר רוח! אל תחמיץ את ההזדמנות לבלות שבת יחד! " וכדו'. אנחנו חשים את רצונו העז של אהוד להיפגש עם חברו, וייתכן שגם חברו יחוש את התרגשותו של אהוד וייענה להזמנה. רצוי להפנות את תשומת לב התלמידים לסימני הקריאה, המביעים נחרצות ופנייה אל הרגש של הנמען.

3 סיכום

חשוב לסיים את הוראה של יחידה זו, בסיכום קטן על חשיבות ההתאמה של הטיעונים לפי הנמען.

משפט סיום

כמו שאר משפטי הסיום ביחידות של חינוך לשוני, משפט זה סוגר את היחידה. הפעם המשפט הוא מעין משימה: "לבילוי בשבת, יש לכם רעיונות יפים? קדימה, שכנעו את ההורים!"

